

Alıntı/Citation:

Ergün, K. K., Yurtoğlu, D. (2024). "Türkiye perspektifinden Afrika kıtasında ve Doğu Akdeniz bölgesinde güvenlik politikaları." *AFRA: Afrika Araştırmaları Dergisi*, 1. 1-27. <https://doi.org/>

TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDEN AFRIKA KITASINDA VE DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNDE GÜVENLİK POLİTİKALARI

Kürşad Kağan ERGÜN* | Doğanay YURTOĞLU**

Makale Türü: Araştırma Makalesi | Article Type: Research Article

Gönderim | Received: 23.10.2024, Kabul | Accepted: 17.12.2024, Yayın | Published: 30.12.2024

Öz: Afrika ve Doğu Akdeniz, coğrafi kesişim noktaları ve stratejik özellikleriyle birlikte değerlendirilmesi gereken iki önemli alandır. Bu alanların jeopolitik konumu, zengin enerji kaynakları, ticaret rotaları ve ham madde rezervleri, onları küresel ölçekte kritik bir hale getirmektedir. Türkiye'nin bu bölgelere olan tarihsel bağları, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan ilişkileri ve farklı uluslararası aktörlerin bölgedeki faaliyetleri, Türkiye'nin bu coğrafyalardaki gelişmelerden doğrudan etkilenmesine neden olmaktadır. Bu çalışma, Afrika ve Doğu Akdeniz'in güvenlik bağlamında Türk dış politikasını nasıl şekillendirdiğini analiz etmektedir. Analiz kapsamında, bölgenin Türkiye ve diğer uluslararası aktörler açısından stratejik önemi, güvenlik sorunları, enerji güvenliği ve ekonomik güvenlik gibi unsurlar, çeşitli uluslararası güvenlik perspektifinde incelenmiştir. Sonuç olarak, Afrika ve Doğu Akdeniz'in Türkiye'nin güvenliği açısından hayati öneme sahip olduğu ve bu nedenle Türk dış politikasının bu bölgelerde yoğunlaşan stratejilerle şekillendirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Doğu Akdeniz, Türk dış politikası, güvenlik stratejileri, enerji güvenliği.

* Doktorant, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Cumhuriyet Savcısı, Kastamonu Cumhuriyet Başsavcılığı, ORCID: 0000-0002-4943-7049 Mail: kkaganergn@gmail.com

** Doktorant, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Başkomiser, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, ORCID: 0000-0003-4236-2045 Mail: doganayyurtoglu@gmail.com

✦ Afrika Araştırmaları Dergisi, (1), (202x)
✦ *Journal of African Researches*, (1), (202x)
✦ afra.org.tr : info@afra.org.tr : ISSN: xxx-xxx

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Alıntı- GayriTicari- Türetilmez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution- NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

SECURITY POLICIES IN THE AFRICAN CONTINENTAL AND THE EASTERN MEDITERRANEAN REGION FROM TÜRKİYE PERSPECTIVE

Abstract: Africa and the Eastern Mediterranean are two areas that must be considered together due to their geographic intersections and strategic significance. The geopolitical position of these areas, along with their abundant energy resources, trade routes, and raw material reserves, has made them crucial on a global scale. Turkey's historical ties with these regions, stemming from the Ottoman Empire, and the activities of various international actors in these areas directly impact Turkey. This study analyzes how Africa and Eastern Mediterranean shape Turkish foreign policy within the context of security. The analysis examines the strategic importance of these regions for Turkey and other international actors, addressing security issues, energy security, and economic security through the lens of various international security. The study concludes that Africa and Eastern Mediterranean are of paramount importance for Türkiye's national security, and that Turkish foreign policy must be shaped by advanced strategies focused on these regions

Keywords: Africa, Eastern Mediterranean, Turkish foreign policy, security strategies, energy security.

Giriş

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan siyasi ilişkileri, bölge ülkeleriyle olan kültürel bağları, uluslararası krizlerin çözümündeki rolü, jeopolitik konumu gibi faktörler nedeniyle bölgesel ve küresel ölçekte önemli bir aktör konumundadır. Sayılan faktörler arasında bölge ülkeleriyle olan kültürel bağlar ve jeopolitik konum, Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgelerini önemli bir politika konusu olarak ele almasına neden olmaktadır.

Afrika ve Doğu Akdeniz genel olarak değerlendirildiğinde, coğrafi konumları, bu konumların önemli ticaret yollarını barındırması, bölgenin kritik enerji kaynaklarına sahip olması hususları karşısında Afrika ve Doğu Akdeniz'in küresel ve bölgesel aktörler nezdinde önem arz ettiği görülmektedir. Türkiye'nin bu bölgeler açısından merkezi bir konumda bulunması nedeniyle, bu bölgelerde yaşanan istikrarsızlıklar, terörizm, ekonomik kaynakların paylaşımına ilişkin olarak oluşan gerginlikler, düzensiz göç, enerji güvenliği gibi konular Türkiye'yi doğrudan etkilemekte ve Türkiye'nin güvenlik politikalarını şekillendirmektedir.

Bir başka ifadeyle, Afrika'nın doğal gaz, hidrokarbon, petrol, krom, bakır gibi doğal kaynaklar, balık, tuz, kahve, çay, pamuk, zeytin, kauçuk gibi tarımsal kaynaklar ve ham madde ve hidroelektrik, güneş gibi enerji kaynakları bakımından zengin bir coğrafyada

bulunuyor olması, coğrafi konumu itibariyle Akdeniz ve Kızıldeniz'e erişimi olan kıyıları ile Asya ve Avrupa ile doğrudan etkileşim içinde olması kıtanın geçmişten günümüze küresel ölçekte önemli bir role sahip olmasına neden olmuştur (Devecioğlu, 2023, s.1; Gürel ve İren, 2024, s. 8; Orakçı, 2020, s.4; Tuncer, 1997, s.42). Türkiye ile Afrika ülkeleri ilişkileri, Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak değerlendirilmelidir. Uzun bir süreçte Afrika'nın bazı bölgeleri Osmanlı'nın hükmü altında bulunduğundan bu bölgelere Osmanlı kültürünün belirli bir ölçüde yerleşmiş olması, Soğuk Savaş döneminde kıta ülkelerinin Batı ülkelerine karşı mesafeli tutumu, Batılı ülkelerin kıtadaki sömürgecilik faaliyetleri sonucu artan istikrarsızlıklar gibi nedenlerden dolayı Batılı ülkelerin kıta ülkeleri ile ilişkileri istenilen düzeyde gelişmemiştir. 21. yüzyılda kıta ülkelerinin Türkiye ile ilişkileri oldukça önemli bir ivme kazanmıştır. Bu bağlamda gerçekleşen Türkiye-Afrika zirveleri önemli bir adım olarak görülmektedir (Naci, 1955, s.46; Fırat, 2009, s.2; Daban, 2017, ss. 69-70; Daban, 2021, s.927; Baygöl, 2020, ss.158-159; Duman, 2010, s.347; Kavas, 2021).

Doğu Akdeniz bölgesi, önemli ticaret yollarını barındırması, yeni enerji yataklarının keşfedilmesi, mevcut petrol ve doğal gaz rezervleri olarak özetlenebilecek nitelikleri nedeniyle küresel öneme sahiptir. Doğu Akdeniz bölgesinin coğrafi konumu nedeniyle taşıdığı önemi Türkiye, Yunanistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Suriye, İsrail, Lübnan, Mısır ve Libya'nın Doğu Akdeniz'e kıyısının bulunuyor olmasından kaynaklanmaktadır. Doğu Akdeniz'in Türkiye açısından önemi ise Türkiye'nin coğrafi olarak önemli bir kesiminin Doğu Akdeniz'e kıyısı olması bağlamında Türkiye'nin ulusal güvenliği, enerji güvenliği, ticari faaliyetleri, komşularıyla ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmelidir (Yıldız, 2006, s.616; Ozan, 2022, s.2269; Bowlus, 2020; Şeker, 2018, ss.213-214, Sevim, 2012, s.4388; Aksoy, 2016, s.1; Özgen, 2013, s.104).

Mevcut çalışmada Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgelerine yönelik oluşturduğu güvenlik politikaları uluslararası güvenlik ışığında analiz edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin söz konusu bölgeler nezdinde oluşturduğu stratejik hedefleri, askeri ve güvenlik yaklaşımları, diplomatik ve ekonomik girişimleri irdelenmiştir. Ayrıca bu bölgelerdeki mevcut güvenlik sorunları farklı perspektiflerde ortaya konularak, Türkiye'nin bu sorunlara karşı yaklaşımı incelenmiştir.

Türkiye'nin anılan bölgeler özelindeki güvenlik yaklaşımlarının daha iyi anlaşılabilmesi adına ise, Türkiye'nin bölgesel ve küresel aktörlerle Afrika ve Doğu Akdeniz konularındaki ilişkileri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin bölge ülkeleri ve bölge odaklı organizasyonlar ile Avrupa Birliği (AB), Amerika Birleşik

Devletleri (ABD) ve Rusya ile olan ilişkileri, bu aktörlerin bölgesel hedefleri çerçevesinde ortaya konulmuştur.

Son olarak Türkiye'nin güvenlik politikalarının Afrika ve Doğu Akdeniz'in istikrarı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin güvenlik politikalarının bölgede istikrarın sağlanması ve güçlendirilmesi konusundaki etkileri ve bu kapsamda oluşturulan güvenlik iş birliklerinin etkinliği değerlendirilmiştir. Ayrıca bu politikaların ve iş birliklerinin ekonomik ve sosyal istikrar üzerindeki etkileri de tartışılmıştır.

Çalışmada özetle beş ayrı soruya yanıt aranmıştır. İlk olarak Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesindeki güvenlik politikalarını şekillendiren temel faktörler belirlenmiştir. Daha sonra Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesindeki mevcut güvenlik stratejilerinin faaliyet alanları ve eksiklikleri tespit edilmiştir. Bir sonraki aşamada bu bölgelerde artan güvenlik tehditlerine karşı Türkiye'nin diplomatik ve askeri yaklaşımları analiz edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin bölgesel politikalarının diğer bölgesel ve küresel aktörlerle olan ilişkilere etkisi tartışılmıştır. Son olarak bölgeler bazında Türkiye'nin güvenlik politikaları için strateji önerileri belirtilmiştir.

1. Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz'deki Güvenlik Stratejileri

1.1. Genel Bakış

Türkiye'nin Afrika kıtasıyla olan ilişkileri, çok eski tarihlere kadar gitmekte olup yalnızca 21. yüzyıl çerçevesinde değerlendirilmemesi gerekmektedir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde dini politikalar temelinde kurulan ilişkiler, Türkiye Cumhuriyeti döneminde de siyasi, diplomatik, ekonomik, sosyokültürel ve eğitim alanlarında devam etmiştir. Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışının ardından "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesini benimseyerek, bağımsızlığını kazanan ülkelerle ilişkilerini geliştirmeye odaklanmıştır (Naci, 1955, ss.13-46). 1920'li yıllarda Afrika'nın büyük bir kısmı sömürge yönetimleri altında olmasına rağmen Mısır ve Etiyopya gibi ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmuştur. 1950'lerden itibaren, bağımsızlığını kazanan Afrika ülkeleriyle siyasi ve diplomatik faaliyetlerini artıran Türkiye, 2008'de düzenlenen *Birinci Türkiye-Afrika İş Birliği Zirvesi* ile ilişkilerini daha da derinleştirmiştir (Oruç, 2022, s.133). Bu doğrultuda 1923-2008 yılları arasında aktif bir şekilde faaliyet gösteren büyükelçilik sayısı 12 iken birinci zirveden sonra artış göstermiştir. Söz konusu gerçekleşen ikinci ve üçüncü zirvelerle birlikte bugün gelinen noktada Afrika'daki büyükelçilik sayısı 44'e yükselmiştir. Bu diplomatik ilişkiler hem Afrika ülkelerinin Türkiye'ye yönelik faaliyetlerinde hem de Türkiye'nin kıtaya yönelik politikalarında olumlu bir hava oluşturmuştur (Daban, 2021, ss. 926-927; Yılmaz, 2007, ss. 151- 152; Gürel ve İren, 2024).

Türkiye, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle ilişkilerinde tarihi, kültürel ve sosyal bağlarını dikkate alarak, bölgeyle ilgili gelişmelere derin bir ilgi göstermektedir. Çok boyutlu ve proaktif bir dış politika izleyen Türkiye, bölgede barış, istikrar ve refahın tesis edilmesini hedeflemekte ve bu doğrultuda çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Türkiye'nin bölge için vizyonu, güvenlik, istikrar ve ekonomik kalkınmayı bir arada sağlamaya dayalıdır. Bölgesel sorunların çözümünde kapsayıcı diyalog ve iş birliğine büyük önem veren Türkiye gerek ikili gerekse çok taraflı platformlarda Orta Doğu ülkeleriyle yapısal temelde ilişkilerini güçlendirmektedir (Fırat, 2009, ss. 4-5). Arap ülkeleriyle de güvenlik, istikrar ve huzuru doğrudan kendi çıkarlarıyla bağlantılı gören Türkiye, bu ülkelerle siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda iş birliğini artırarak, karşılıklı bağımlılığa dayalı bir barış ve istikrar ortamının tesisine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Çınar, 2007, s.16).

Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle geliştirdiği ilişkiler, son 20 yılda önemli bir ivme kazanmıştır. Bu bağlar, ekonomik, siyasi, güvenlik, kültürel ve insani yardımları kapsayan çok boyutlu bir iş birliği zemininde güçlenmiştir. Türkiye'nin 2005'te "Afrika Yılı" ilanı ve Türkiye-Afrika İş birliği Zirveleri ile başlayan süreç, büyükelçiliklerin sayısının artması, Türk Hava Yolları'nın uçuş ağının genişlemesi ve Afrika Birliği ile stratejik ortaklık anlaşmalarının imzalanmasıyla somutlaşmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin Afrika kıtasında güvenliği sağlayan bir aktör olarak ortaya çıkması, askeri eğitim, SİHA gibi teknolojik ürünlerin ihracatı ve insani yardım projeleriyle güçlenmiştir. Afrika'da yürütülen kalkınma projeleri, sağlık, eğitim ve tarım gibi alanlarda yerel halkın yaşam standartlarını yükseltirken, Türkiye'nin Afrika'daki stratejik ortaklıkları hem ekonomik hem de diplomatik açıdan kritik önemdedir. Özellikle insani yardım, güvenlik iş birliği ve diplomatik ilişkiler Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini artıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Devecioğlu, 2024; Baygöl, 2020, s. 159).

Afrika'nın enerji jeopolitiğinde yaşanan dönüşüm, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'e yayılan jeopolitik ve ekonomik denklemleri giderek daha fazla etkilediğini göstermektedir. Bu süreç, Türkiye gibi bölge dışı orta ölçekli güçler için ekonomik fırsatların yanı sıra siyasi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Türkiye'nin son yıllarda bölge ülkeleriyle geliştirdiği ekonomik, siyasi ve güvenlik iş birlikleri, bölge ekonomilerindeki yapısal dönüşüm potansiyeliyle doğrudan ilişkilidir. Kuzey Afrika'nın AB ile artan ilişkileri ve enerji jeopolitiğindeki değişim, Türkiye'nin stratejik yönelimlerini ve bölgedeki diplomatik manevra kabiliyetini etkileyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Libya'daki askeri varlığı ve Batı Sahra meselesinde tarafsız kalma gerekliliği gibi dinamikler, Türkiye'nin bölgesel politikalarını ustalıklı yönetmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin

bölgesel güç dengeleri ve rekabetler bağlamında yeni stratejiler geliştirmesi gerekmektedir (Yaşar, 2024; Emin, 2024).

Nijer'de Temmuz 2023 tarihinde gerçekleşen darbe, sadece Sahel ve Batı Afrika'da değil, Türkiye'nin bölgedeki stratejik hedeflerini de olumsuz etkilemiştir. Nijer'in, terör örgütlerinin faaliyet gösterdiği bir bölge olması, bölgedeki istikrarsızlık riskini artırmakta ve bu durum, Türkiye'nin bölgedeki çok boyutlu ilişkilerini de tehdit edebilecek nitelikte olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin Sahel ve Batı Afrika ile yaklaşık 35 milyar dolarlık ticaret hacmi göz önüne alındığında, bölgedeki güvenlik zafiyetlerinin çok boyutlu iş birliklerini olumsuz etkileme potansiyelini taşımaktadır. Bu nedenle bölgedeki stratejik varlığını korumasında diplomatik çözüm ve güvenlik iş birlikleri yoluyla mümkün olacağı anlaşılmaktadır. Savunma sanayii ürünleri ile bölge ülkelerine sağlanan destek, terörle mücadelede etkili olabilse de bölgedeki istikrarsızlıklar, Türkiye'nin çok boyutlu yatırımları ve stratejik hedefleri açısından uzun vadeli riskler barındırmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Demirtaş, 2024).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Kahire ziyareti önemli bir siyasi ve diplomatik adım olarak görülmüştür. Bu nedenle Ankara Hükümetinin son yıllarda yürüttüğü normalleşme politikasının önemli bir adımı olarak uluslararası kulvarda dikkat çekmiştir. 12 yıllık diplomatik gerginliklerin ardından Ankara ve Kahire'nin, yeni bir güç birliği oluşturmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu ziyaretle Türkiye, yalnızca Mısır ile değil, bölgedeki diğer aktörlerle de enerji, ticaret, yatırım ve savunma alanlarında stratejik iş birlikleri geliştirme yolunda önemli adımlar atmış durumdadır (Çelik, 2024; Sariaslan, 2024; Telci, 2024).

Afrika'da yaşanan gelişmeler, kıtanın jeopolitiği ve güvenliği açısından hareketli olmasına sebebiyet vermektedir. Kızıldeniz'in stratejik önemi, özellikle Etiyopya ve Mısır'ın BRICS'e dahil olmasıyla daha fazla ön plana çıkarken, Sahel Bölgesi terör gruplarının etkinliğinin artmasıyla güvenlik risklerini artırmaktadır. Bu bağlamda, El-Kaide, DAESH, El Şebab ve Boko Haram gibi terör örgütlerinin bölgedeki faaliyetleri hem Doğu ve Kuzey hem de Batı ve Orta Afrika bölgelerindeki güvenlik durumunu doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle bölgedeki siyasi ve güvenlik boşluklarının darbe ve askeri müdahalelere zemin hazırlama olasılığının yüksek görüldüğü değerlendirilmiştir. Kızıldeniz ve Bab-el-Mendeb Boğazı'nın küresel ticarete kritik bir geçiş noktası olması, Afrika'nın jeopolitik ve ekonomik önemini daha da artırırken, Yemen'de Husilerin saldırıları bu ticaret yolları için risk oluşturmaktadır. Somali-Etiyopya gerilimi ve Somaliland meselesi de Afrika Boynuzunda dikkat çeken konular arasında yer almakta olup bölgedeki güç mücadelesi ve terör tehdidi, Türkiye'nin stratejik hedefleri açısından yakından izlenmesi gereken gelişmelerdir (Demirtaş, 2024; Demirtaş, 2024; Diriöz, 2024; Demirtaş, 2024).

1.2. Stratejik Hedefler

Türkiye'nin Doğu Akdeniz ve Afrika coğrafyalarını kapsayan stratejik hedefleri farklı yaklaşımları bünyesinde barındırmaktadır. Bu hedeflerin birincisi, bölgesel istikrarı sağlamaya yönelik olup, Türkiye'nin bu bölgeler nezdindeki güvenlik endişelerinin giderilmesine yönelik politikaları da içermektedir. Afrika'da bulunan ve Doğu Akdeniz'e kıyısı olan Libya ve Mısır ile Ortadoğu'da bulunmakla birlikte Doğu Akdeniz'e kıyısı olan Suriye ülkelerinde yaşanan çatışmalar Türkiye'nin güvenliğini doğrudan etkiler niteliktedir (Gürel ve İren, 2024, ss.32-35; Ozan, 2022, ss.2269-2274). Bu çerçevede Türkiye, Libya'da Ulusal Mutabakat Hükümetine sahada ve masada destekler vermiş, Suriye'de ise sınırlarını koruma amaçlı Birleşmiş Milletler 51. maddesine dayanarak hem sınır güvenliğinin korunmasını hem de Doğu Akdeniz bölgesindeki konununun güçlendirilmesini hedeflemiştir (Gürel ve İren, 2024, ss.32-35; Ozan, 2022, ss.2269-2274).

Enerji güvenliğinin sağlanması, Türkiye'nin bölgedeki en kritik stratejik hedeflerinden biridir. Doğu Akdeniz'de hidrokarbon rezervlerinin keşfi, bu bölgeyi enerji politikaları açısından son derece önemli bir hale getirmiştir. Türkiye, bu bölgedeki enerji kaynaklarının adil paylaşımını savunmakta ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek taraflı hidrokarbon arama faaliyetlerine karşı çıkmaktadır. **Dışişleri Bakanlığı**, Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin haklarını korumak için her türlü diplomatik ve askeri adımı atacağını açıkça belirtmektedir (Güneş, 2022, ss.374-376). Bu kapsamda **Mavi Vatan** stratejisi çerçevesinde Türkiye, Doğu Akdeniz'de sismik araştırmalar yapmakta ve Oruç Reis gibi gemilerle hidrokarbon kaynaklarını araştırmaktadır. Bu girişimler, Türkiye'nin uluslararası antlaşmalar çerçevesinde sahip olduğu deniz yetki alanlarını koruma hedefini ve enerji güvenliğini sağlama amacını ortaya koymaktadır (Güneş, 2022, ss.383-385). Dolayısıyla bu anlamdaki stratejik hedefi, rakip ülkelerin bölgedeki enerji kaynakları üzerinde tek taraflı hakimiyet kurmasının önüne geçmek ve kaynakların adil paylaşımını dengelemek olarak özetlenebilir (Öztopal ve Yığıttepe, 2020, s. 269; Ataman ve Güler, 2020, ss. 44-45).

Türkiye, önceki bölümlerde de belirtildiği üzere Kuzey Afrika ülkeleri ile ekonomik iş birliğini artırma hedefi doğrultusunda 2005 yılında **Afrika Açılımı** politikasını başlatmıştır. Bu açılımla birlikte Türkiye, Afrika kıtasında önemli diplomatik ve ticari bağlar kurmuştur. Özellikle tarım, inşaat, enerji ve altyapı sektörlerinde büyük yatırımlar yapılmış, Türk firmaları Kuzey Afrika'da aktif bir rol oynamaya başlamıştır. **Cumhurbaşkanı Erdoğan** ve **Dışişleri Bakanlığı**'nın yaptığı açıklamalara göre, Türkiye-Afrika ticaret hacmi her yıl artmakta ve Türkiye, Afrika'da lider bir ekonomik aktör olma yolunda ilerlemektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024). Afrika kıtasındaki

yatırımlar, özellikle inşaat ve enerji sektöründe yoğunlaşmış olup, Türkiye, kıtanın altyapı projelerinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, **Türk Hava Yolları**'nın Afrika'ya yönelik uçuşları artırması da ticaret ve turizmi teşvik etmektedir. Bu ekonomik iş birliği politikası, Türkiye'nin Afrika'da ve Doğu Akdeniz'de daha büyük bir ekonomik güç olma hedefini pekiştirmektedir (Daban, 2021, ss.934-938; Fırat, 2009, ss.4-5; Gürel ve İren, 2024, ss. 29-30).

Türkiye, Afrika'da ve Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını artırarak bölgesel güç dengesini koruma stratejisini benimsemiştir. Libya'da Ulusal Mutabakat Hükümeti'ne verilen askeri destek, Türkiye'nin bölgedeki askeri varlığını artırmış ve bu bölgedeki stratejik etkisini genişletmiştir. Aynı zamanda, Türkiye'nin savunma sanayii ürünleri, özellikle **insansız hava araçları (İHA)**, Afrika ve Doğu Akdeniz ülkelerine ihraç edilmektedir. Bu askeri iş birlikleri, Türkiye'nin bölgedeki askeri gücünü pekiştirmektedir (Yıldırım Çınar, 2022; Düz, 2021).

Doğu Akdeniz'de yaşanan çatışmalar nedeniyle düzensiz göç hareketleri de ortaya çıkmıştır. Türkiye, Avrupa'ya yönelik düzensiz göç akışını kontrol altına almak ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla **AB ile göç anlaşmaları** yapmıştır. **Dışişleri Bakanlığı**'nın açıklamalarına göre, Türkiye düzensiz göçmenlere yönelik insani yardım sağlamaya ve göçmenlerin ülkelerine güvenli bir şekilde dönüş yapmaları için çalışmalar yürütmektedir. Türkiye'nin bu alandaki girişimleri, bölgesel güvenliği sağlamaya yönelik stratejileri altında değerlendirilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Çelikpala, 2020; Kurt, 2021).

Türkiye ayrıca, Doğu Akdeniz'de ve Afrika'da bölgesel bir lider rolü üstlenmeyi hedeflemektedir. **Akdeniz Forumu** ve **Akdeniz İçin Birlik** gibi platformlar aracılığıyla Türkiye, bölgedeki diplomatik etkisini artırmaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'deki krizler karşısında aktif bir arabulucu rolü oynayarak, bölgesel meselelerdeki liderliğini güçlendirme çabasıdadır (Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye'nin Afrika'da ve Doğu Akdeniz bölgesindeki stratejik hedefleri, enerji güvenliği, bölgesel istikrar, askeri varlık, ekonomik iş birliği ve insani yardımları kapsayan çok boyutlu bir stratejiye dayanmaktadır. Türkiye, bu bölgelerdeki haklarını koruma ve bölgesel dengeyi sağlama amacı güderken, aynı zamanda ekonomik ve diplomatik bağlarını güçlendirmektedir. Bu hedefler, Türkiye'nin hem bölgesel hem de küresel bir aktör olarak konumunu pekiştirmeye yönelik kapsamlı bir dış politika stratejisinin parçasıdır.

1.3. Askeri ve Güvenlik Yaklaşımları

Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesindeki **askeri ve güvenlik yaklaşımları**, geniş kapsamlı stratejik hedeflerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu yaklaşımlar, Türkiye'nin bölgedeki jeopolitik çıkarlarını, enerji güvenliğini koruma

amacını ve bölgesel istikrarı sağlama hedeflerini yansıtır. Askeri ve güvenlik stratejileri, bölgesel güç dengelerini etkileyen krizler, terörizmle mücadele, deniz güvenliği ve savunma sanayiine yapılan yatırımlarla şekillenmiştir.

Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz'deki askeri müdahaleleri, bölgesel istikrarı sağlama amacına yöneliktir. **Libya** örneğinde olduğu gibi, Türkiye, bölgedeki istikrarsızlığı kendi ulusal güvenliği açısından bir tehdit olarak görmektedir. Libya'daki Ulusal Mutabakat Hükümeti'ne (UMH) verdiği askeri destek, bölgedeki Türk varlığını pekiştirmiştir. Libya ile imzalanan **deniz yetki anlaşması** ve askeri iş birliği, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji çıkarlarını da güvence altına almıştır. Türkiye, bu anlaşma ile birlikte, bölgedeki hidrokarbon rezervlerini koruma ve çıkartma hakkını elde etmiş olup, bu durum Türkiye'nin enerji bağımsızlığını artırma hedefiyle örtüşmektedir. Türkiye'nin bölgedeki askeri gücü, aynı zamanda Yunanistan ve Mısır gibi rakip aktörlerle olan rekabetin de bir parçasıdır (Gürel ve İren, 2024, ss.32-35; Ozan, 2022, ss.2269-2274; Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Askeri ve güvenlik yaklaşımları kapsamında Türkiye, Libya'da gerçekleşen iç savaş sırasında kendi güvenliğini sağlamaya yönelik askeri tedbirlere de başvurmuştur. **Birleşmiş Milletler (BM) tarafından tanınan hükümete verdiği destek**, Türkiye'nin uluslararası meşruiyeti olan bir aktör olarak bölgesel güvenlikte oynadığı rolü güçlendirmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2024). Bu çerçevede, **Mavi Vatan doktrini** ve Türkiye'nin deniz yetki alanlarını genişletme çabaları, bölgedeki güvenlik stratejilerini güçlendirmeye yönelik atılan önemli adımlar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin Mavi Vatan stratejisinde yer alan askeri tatbikatlar ve deniz operasyonları, bölgedeki güvenlik dengesini doğrudan etkilemektedir (Yaycı, 2020; Güneş, 2022, ss.383-385).

Doğu Akdeniz'deki deniz güvenliği stratejileri, sadece enerji kaynaklarını koruma amacı taşımamaktadır. Türkiye'nin deniz kuvvetleri, bu stratejinin ayrılmaz bir parçası olarak bölgedeki askeri varlığını güçlendirmekte ve bölgedeki dengeleri değiştirmektedir. Özellikle **Kıbrıs Rum Yönetimi** ve **Yunanistan**'ın deniz yetki alanlarına yönelik iddialarına karşı Türkiye, uluslararası hukuka dayalı haklarını korumaya yönelik politikalar izlemekte olup, bu politikalar kapsamında bölgede güvenliğin sağlanması konusunda askeri gücünü yönlendirmektedir (Öztopal ve Yiğittepe, 2020, s. 269; Ataman ve Güler, 2020, ss. 44-45).

Türkiye'nin askeri ve güvenlik politikalarının bir diğer önemli ayağı, **savunma sanayi** alanındaki yatırımlardır. Türkiye, **insansız hava araçları (İHA)**, **silahlı insansız hava araçları (SİHA)** ve diğer yüksek teknoloji ürünleriyle bölgedeki askeri gücünü artırmaktadır. Bu ürünler hem Libya'da hem de diğer bölgesel krizlerde Türkiye'nin etkinliğini artırmış ve Türkiye'yi bu alanda bölgesel bir güç haline getirmiştir. Türk

savunma sanayi ürünlerinin bölgedeki ülkelere satışları, Türkiye'nin askeri ihracatını da genişletmiştir. Türkiye'nin askeri teknolojileri aynı zamanda savunma stratejilerinde yenilikçi bir yaklaşım benimsemesini sağlamıştır. Türkiye, İHA ve SİHA gibi sistemlerle bölgedeki terör unsurlarına karşı başarılı operasyonlar gerçekleştirmekte ve bu teknolojiyi dış politika araçlarıyla birleştirerek stratejik hedeflerini desteklemektedir. İHA'ların operasyonel başarısı, bölgedeki terör tehdidine karşı Türkiye'nin güvenlik önlemlerini güçlendirmiştir (Yıldırım Çınar, 2022; Düz, 2021).

Türkiye'nin **terörizmle mücadele** politikaları, Doğu Akdeniz ve Afrika'daki askeri ve güvenlik stratejilerinin bir diğer önemli bileşenidir. **Suriye'deki PKK/YPG varlığı** ve Libya'daki radikal terör örgütlerinin varlığı, Türkiye'nin sınır güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı, **Zeytin Dalı Harekâtı**, **Barış Pınarı Operasyonu** gibi askeri operasyonlarla Suriye'nin kuzeyindeki terör örgütlerine karşı mücadele ederken, Libya'da da radikal unsurların etkinliğini azaltmaya yönelik operasyonlar düzenlemiştir. Bölgedeki terör tehdidi, aynı zamanda Türkiye'nin savunma iş birliklerini güçlendirmesini gerektirdiğinin de bir göstergesidir. Türkiye, Libya ve Suriye'deki güvenlik tehditlerine karşı askeri iş birliklerini artırmış, bölgesel ve uluslararası ortaklarıyla güvenlik konularında iş birliği yaparak terörle mücadelede ve ulusal güvenliğinin sağlanmasında daha geniş bir strateji izlemiştir. (Tuna, 2020, ss.82-83; Gören, 2018, s.11; Saij, 2016).

Türkiye'nin askeri ve güvenlik yaklaşımlarının bir diğer önemli ayağı, **NATO üyeliği** ve uluslararası güvenlik iş birlikleridir. Türkiye, NATO'nun en büyük askeri gücüne sahip ülkelerinden biri olarak, bölgedeki güvenlik tehditlerine karşı müttefikleriyle iş birliği yapmaktadır. NATO'nun Doğu Akdeniz'deki operasyonlarında aktif rol alan Türkiye, aynı zamanda Doğu Akdeniz'de deniz güvenliği misyonlarında da yer alarak bölgedeki dengeyi sağlamada önemli bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin **Doğu Akdeniz'deki diplomatik ve askeri hamleleri**, NATO'nun stratejik çıkarlarıyla uyumlu olmakla birlikte, Türkiye'nin bağımsız dış politika çizgisini sürdürdüğünü göstermektedir. Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon yatakları üzerindeki egemenlik iddiaları ve deniz güvenliği stratejileri, Türkiye'nin Yunanistan gibi NATO müttefikleriyle zaman zaman gerilimli ilişkiler yaşamasına neden olmuştur. Ancak Türkiye, bölgesel güvenlik konularında NATO'dan bağımsız askeri operasyonlarını sürdürebilmektedir (Aytaç ve Gürkaynak, 2019; Şen ve Açıkgöz, 2022, s.166; Kısacık ve Erenel, 2019, ss.53-65).

Türkiye'nin Afrika'da ve Doğu Akdeniz bölgesindeki **askeri ve güvenlik yaklaşımları**, bölgenin jeopolitik dengelerini değiştiren ve Türkiye'nin stratejik hedeflerini destekleyen çok yönlü politikalarla şekillenmiştir. Bölgesel istikrarın sağlanması, enerji güvenliğinin korunması, terörizmle mücadele ve savunma

sanayiinin geliştirilmesi, bu politikaların temel taşlarıdır. Türkiye, bu stratejik hedefleri doğrultusunda **NATO ile olan iş birliğini** sürdürmekle birlikte, **Mavi Vatan** doktrini çerçevesinde bağımsız askeri operasyonlar yürüterek bölgesel güvenliği sağlamaya çalışmaktadır.

1.4. Diplomatik ve Ekonomik Politikalar

Türkiye'nin **diplomatik** ve **ekonomik** politikaları, Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesindeki geniş stratejik çıkarlarının temelini oluşturmaktadır. Bu politikalar, bölgedeki jeopolitik rekabet, enerji kaynakları, ticaret rotaları ve Türkiye'nin bölgesel liderlik hedefleri doğrultusunda şekillenmiştir. Özellikle son yıllarda, Türkiye'nin bu bölgelerdeki diplomatik ve ekonomik faaliyetleri artmış, bu da Türkiye'nin küresel ve bölgesel düzeyde etkinliğini artıran önemli adımlar olarak öne çıkmıştır.

Türkiye, Afrika'da ve Doğu Akdeniz'de çok yönlü ve çok taraflı diplomasi stratejisi izlemektedir. Bu strateji hem tarihsel bağlar üzerine kurulmuş hem de bölgedeki güncel jeopolitik ve ekonomik koşullara dayanmaktadır. Türkiye, **Libya, Tunus, Mısır** ve **Cezayir** gibi Kuzey Afrika ülkeleri ile diplomatik ilişkilerini sürdürmekte, bu ülkelerle hem ikili hem de çok taraflı platformlarda iş birliği yapmaktadır.

Bölgesel diplomasi çerçevesinde Türkiye, **Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları** üzerine süren anlaşmazlıklarda da aktif bir rol üstlenmektedir. Türkiye'nin Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi ile yaşadığı anlaşmazlıklara karşı diplomatik girişimleri, daha önce de belirtildiği üzere **Mavi Vatan stratejisi** doğrultusunda şekillenmektedir. Türkiye, deniz yetki alanlarının adil bir şekilde paylaşılması ve enerji kaynaklarının korunmasını hedefleyen bir diplomatik tutum sergilemektedir ve diplomatik girişimlerini bu misyon çerçevesinde yerine getirmektedir (Yeşiltaş, 2020; Öztöpal ve Yiğittepe, 2020, s. 269; Ataman ve Güler, 2020, ss. 44-45). Ayrıca Türkiye, **Akdeniz Forumu** ve **Akdeniz İçin Birlik** gibi bölgesel forumlar aracılığıyla diplomatik varlığını güçlendirmekte ve bölgedeki diğer aktörlerle diyalogu teşvik etmektedir. Bu platformlar, Doğu Akdeniz'deki bölgesel meselelerin barışçıl yollarla çözülmesine yönelik önemli diplomatik araçlar olarak kullanılmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Türkiye'nin Afrika'ya ve Doğu Akdeniz bölgesine yönelik ekonomik politikaları da önem arz etmektedir. Genel kaniya göre Ekim 1998 **Afrika Açılımındaki** temel ilkeler genişletilerek proaktif bir politika izlendiği gözlemlenmektedir. **Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarına erişim** stratejileri de proaktif bir politika doğrultusunda genişletilmiştir. Türkiye'nin 2005 yılını 'Afrika Yılı' ilan etmesi Afrika ülkeleri nezdinde

önemli bir adım olarak görülmüştür. Bu stratejik adımla Türkiye-Afrika ülkeleri arasında çok boyutlu ilişkiler gelişmeye başlamıştır. Bu stratejik adım, özellikle tarım, inşaat, altyapı ve enerji sektörlerinde büyük yatırımlar yapılmasına yol açmıştır. **Türk Eximbank**'ın sunduğu finansman destekleri ile Türk şirketleri, Kuzey Afrika'da önemli projelere imza atmaktadır. Örneğin, Cezayir, Tunus ve Libya'da Türk müteahhitlik firmaları, büyük altyapı projelerinde yer almakta, bu da Türkiye'nin ekonomik etkisini artırmaktadır (Gürel ve İren, 2024; Oruç, 2022, s.117; Fırat, 2009, ss. 2-3; Oğurlu, 2017, ss.43-46).

Türkiye'nin **Afrika kıtasındaki ekonomik varlığı**, diplomatik ilişkilerle de paralel ilerlemektedir. 2008 yılında Afrika'ya yönelik zirve açılım politikasıyla kıtadaki büyükelçilik sayısını artıran Türkiye, bu ülkelerdeki ekonomik ve diplomatik bağlarını güçlendirmiştir. **Türk Hava Yolları**'nın Afrika'ya yönelik uçuşları da ekonomik iş birliğini teşvik eden unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca Türkiye, **Türkiye-Afrika Ekonomi Forumu** gibi platformlarla bölgedeki ticari bağlarını pekiştirmekte ve bu çerçevede çok sayıda ikili anlaşma yapmaktadır. Afrika Açılımı kapsamında Türkiye'nin ekonomik ilişkilerini genişletmesi, Afrika ülkelerindeki enerji yatırımlarına erişimi artırma hedefinin bir parçasıdır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Emin, 2024).

Türkiye, Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesinde **kalkınma iş birliklerine** büyük önem vermektedir. Özellikle **Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)** aracılığıyla bu bölgedeki ülkelerde kalkınma projeleri yürütülmektedir. TİKA, Afrika'da eğitim, sağlık, altyapı ve tarım gibi çeşitli alanlarda projeler gerçekleştirmekte ve Türkiye'nin bu ülkelerdeki etkinliğini artırmaktadır. Bu kalkınma iş birlikleri, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak gücünü pekiştirirken, aynı zamanda ekonomik ve ticari bağların güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır (Çuvalcı Köroğlu ve Balkan, 2024; T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Yorulmaz, 2022; Eldeen, 2018).

Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesindeki **diplomatik ve ekonomik politikaları**, bölgenin jeopolitik, ticari ve enerji kaynakları açısından taşıdığı stratejik önemin farkında olarak şekillendirilmiştir. Türkiye, bu bölgede bölgesel istikrarı sağlama ve ekonomik iş birliğini artırma amacıyla diplomatik ilişkilerini güçlendirmiş, aynı zamanda enerji kaynaklarına erişimini güvence altına almıştır. **Afrika'ya açılım politikası** ve **Doğu Akdeniz'deki enerji stratejileri**, Türkiye'nin ekonomik politikalarının temel direklerini oluştururken, çok taraflı diplomatik girişimler de Türkiye'nin bölgedeki etkisini artıran faktörler arasında yer almaktadır. Bu politikalar, Türkiye'nin hem bölgesel hem de küresel bir aktör olma hedefini pekiştirmektedir.

2. Bölgesel Güvenlik Tehditleri ve Türkiye'nin Yanıtları

Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesinde karşı karşıya kaldığı **bölgesel güvenlik tehditleri**, geniş yelpazede değişen dinamiklere dayanmaktadır. Bu

tehditler, terörizm, radikalleşme, düzensiz göç ve insan güvenliği, deniz yolları güvenliği ve siber tehditler gibi konuları içermektedir. Türkiye, bu tehditlere karşı kapsamlı ve çok boyutlu stratejiler geliştirerek yanıt vermektedir. Bu bölümde, bu tehditlere karşı Türkiye'nin güvenlik politikaları detaylandırılmıştır.

Türkiye'nin terörizmle mücadelesi hem iç hem de dış tehditlere karşı kapsamlı bir çerçevede yürütülmektedir. **PKK, YPG, DEAŞ** gibi terör örgütleri, Türkiye'nin güvenliği için en büyük tehditlerden biri olarak görülmektedir. Özellikle Suriye'deki iç savaş sırasında PKK'nın Suriye kolu YPG'nin güç kazanması ve DEAŞ'ın bölgedeki faaliyetleri, Türkiye'yi sınır ötesi operasyonlar düzenlemeye sevk etmiştir. Türkiye, terörizmle mücadele kapsamında **Zeytin Dalı Harekâtı (2018)**, **Barış Pınarı Harekâtı (2019)** ve **Fırat Kalkanı Harekâtı (2016)** gibi askeri operasyonlar düzenlemiş ve sınırlarının ötesinde terör unsurlarını etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Bu operasyonlar, Türkiye'nin terör örgütlerine yönelik radikalleşme ve terörizmle mücadele stratejisinin temel bileşenlerini oluşturmaktadır.

Göç ve insan güvenliği, Türkiye'nin bölgesel güvenlik stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. **Suriye iç savaşı**, Türkiye'yi büyük bir mülteci akını ile karşı karşıya bırakmıştır. Türkiye, net bir sayı olmamakla **3,7 milyon Suriyeli mülteci** ile dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin mülteci politikası hem insani yardım hem de güvenlik stratejilerine dayanmaktadır. Türkiye'nin göç politikası, Avrupa Birliği ile imzalanan **Geri Kabul Anlaşması** çerçevesinde şekillenmiştir. Bu anlaşma, düzensiz göçmenlerin Avrupa'ya geçişini kontrol altına almak ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşan göçmenlerin geri alınmasını sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye, bu süreçte sınır güvenliğini artırmış ve düzensiz göçün önlenmesi için **Suriye sınırında güvenlik duvarları** inşa etmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2024; Aytaç ve Gürkaynak, 2019, s.77; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020, s.5; Yaşar, 2024; Şahin, 2015). Aynı zamanda **insan ticaretiyle mücadele** ve mültecilerin insan haklarını koruma konusunda uluslararası hukuka uygun hareket etmektedir. Mültecilerin eğitimi, sağlığı ve iş gücüne katılımı gibi konularda da önemli adımlar atarak bu insan güvenliği sorununa bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir (Yaşar, 2024).

Türkiye'nin **deniz güvenliği** politikaları, özellikle **Doğu Akdeniz**'de artan gerilimler ve bölgedeki enerji kaynaklarının keşfi ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervleri, bölgesel güçler arasında bir rekabet unsuru haline gelmiş ve bu alandaki deniz yollarının güvenliğini sağlama hedefi doğrultusunda askeri varlığını artırmıştır. **Mavi Vatan** stratejisi çerçevesinde deniz yetki alanlarını

koruma ve enerji kaynaklarına erişimini güvence altına alma amacıyla bölgedeki deniz kuvvetlerini güçlendirmiştir (Öztopal ve Yiğittepe, 2020, s. 269; Ataman ve Güler, 2020, ss. 44-45; Yayıcı, 2020; Güneş, 2022, ss.383-385). **Deniz güvenliği** stratejilerinin bir parçası olarak Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi ile yaşanan anlaşmazlıklarda aktif bir rol oynamaktadır. **Oruç Reis** ve **Barbaros Hayrettin Paşa** gibi gemilerle Doğu Akdeniz’de sismik araştırmalar yaparak enerji kaynaklarını çıkarmak ve bölgedeki deniz yetki alanlarını savunmak amacıyla deniz kuvvetlerini seferber etmiştir. Bu stratejisi, deniz yolları güvenliğini sağlamak ve bölgedeki çıkarlarını koruma amacıyla şekillendirilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2024; Yayıcı, 2020; Yeşiltaş, 2020; Şen ve Açıköz, 2022, ss.165-168)

Siber tehditler, Türkiye’nin son yıllarda karşı karşıya kaldığı yeni güvenlik tehditlerinden biridir. **Siber güvenlik**, özellikle devletin kritik altyapılarına ve enerji hatlarına yönelik siber saldırılara karşı geliştirilmiştir. Türkiye, **Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi** çerçevesinde siber tehditlere karşı hem savunma hem de saldırı kapasitelerini geliştirmeye başlamıştır. Bu strateji, enerji hatları ve deniz yollarının güvenliği gibi kritik alanları koruma amacı taşımaktadır. Siber tehditlere karşı bir dizi önlem almış ve siber güvenlik birimlerini genişletmiştir. **Siber Güvenlik Operasyon Merkezleri** kurarak kritik altyapıları ve dijital sistemleri koruma yolunda adımlar atan Türkiye, aynı zamanda uluslararası alanda siber güvenlik iş birliklerine de katılmaktadır. Türkiye’nin siber güvenlik stratejisi, özellikle Doğu Akdeniz’deki deniz yolları ve enerji hatlarına yönelik siber saldırılara karşı önlem almayı içermektedir (Resmî Gazete, 2024, 32655). **Bölgesel güvenlik tehditlerine** karşı verdiği yanıtlar, çok yönlü bir stratejiye dayanmaktadır. Terörizm ve radikalleşmeye karşı askeri operasyonlar düzenleyen Türkiye, aynı zamanda mülteci akışını kontrol altına almak için sınır güvenliğini güçlendirmiştir. Deniz güvenliği stratejileri ile Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarını koruma amacı güderek, siber güvenlik alanında da önlemler ararak kritik altyapılarını ve deniz yollarını koruma hedefiyle hareket etmektedir. Bu stratejilerle hem bölgesel güvenliğini sağlama hem de ulusal çıkarlarını koruma amacını pekiştirmektedir.

3. Türkiye'nin Diğer Aktörlerle İlişkileri

Türkiye'nin **Afrika'daki** ve Doğu **Akdeniz** bölgelerindeki stratejik çıkarları, bu bölgelerde yer alan diğer **bölgesel güçlerle olan iş birliği ve rekabet** ile **küresel güçlerle olan dinamikler** çerçevesinde şekillenmektedir. Türkiye, bölgesel güvenlik ve ekonomik çıkarlarını korumak adına hem diplomasi hem de askeri güç kullanmakta ve bu doğrultuda diğer bölgesel ve küresel aktörlerle ilişkilerini geliştirmekte veya rekabet etmektedir. Bu çerçevede bölgede etkin bir aktör olarak Arap Birliği (Arap Devletler Ligi) ile Türkiye’nin ilişkilerine ışık tutulması faydalı olacaktır. **Arap Birliği** ile olan ilişkileri zaman zaman inişli çıkışlı olmuştur. Arap Baharı süreciyle birlikte

bölgedeki aktif dış politikası, Arap Birliği'nin bazı üyeleri tarafından olumlu karşılanırken, bazı ülkelerle olan ilişkilerde gerilime yol açmıştır. Özellikle Suriye ve Libya'daki askeri müdahaleleri nedeniyle Arap Birliği'nin eleştirilerine maruz kalmıştır. Ancak diğer Arap ülkeleriyle ikili iş birliklerini sürdürme yolunda adımlar atmaya devam etmektedir. Bu bağlamda bölgesel istikrarın sağlanması, Türkiye'nin güvenlik endişelerinin giderilmesi, bölgesel ve küresel liderlik vizyonu çerçevesinde Arap Birliği ile olan ilişkileri önem taşımaktadır (Fırat ve Kürkçüoğlu, 2002, s.616; Dönmez, 2015, s.197; Köktaş, 2018, ss.62-65).

Türkiye-Mısır ilişkileri, özellikle 2013'te Mısır'daki askeri darbe sonrası gerginleştiği gözlemlenmiştir. Darbenin ardından Türkiye'nin Mısır'daki askeri yönetimi eleştirmesi, iki ülke arasında diplomatik krize yol açmıştır. Ancak son dönemde iki ülke ilişkilerini normalleştirme yoluna gitmektedir. Uzun bir aradan sonra 2020 yılında iki ülke arasında temaların yeniden başlaması adına adımlar atılmıştır. Bu adımlar özellikle 2024 yılında olumlu bir gelişmeyle devam etmiştir. 14 Şubat 2024 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Mısır'ı ziyareti ile başlayan sıcak temaslar, 4 Eylül 2024 tarihinde Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah es-Sisi'nin Türkiye'yi ziyareti ile pekişme yoluna girmiştir. **Doğu Akdeniz**'de deniz yetki alanları ve enerji kaynakları üzerine rekabet sürerken, iki ülke arasında istihbarat düzeyinde görüşmeler gerçekleştirilmiş ve diplomatik ilişkilerde yeniden diyalog kurulmuştur. Mısır, **Doğu Akdeniz Gaz Forumu** aracılığıyla enerji konusunda Türkiye'ye karşı diğer bölgesel aktörlerle iş birliği yaparken, Türkiye de bölgedeki çıkarlarını korumak için aktif bir diplomasi yürütmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024; Demirtaş, 2024; Demirtaş, 2024).

Libya, Türkiye'nin Kuzey Afrika'daki stratejik önceliklerinden biridir. Türkiye, Libya'daki iç savaş sırasında **Birleşmiş Milletler tarafından tanınan Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH)**'ni desteklemiş ve UMH ile önceki bölümlerde anlatıldığı üzere askeri ve diplomatik anlaşmalar imzalamıştır. Bu bağlamda Libya'da hem askeri hem de ekonomik varlığını pekiştirmiştir. Türkiye-Libya ilişkileri, **deniz yetki anlaşması** ile daha da derinleşmiştir ve bu anlaşma ile Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarına erişimini güvence altına almayı hedeflemiştir. Libya'daki iç savaş sonrasında Türkiye, bu ülkede istikrarı sağlamak amacıyla yeniden yapılanma projelerinde de aktif rol oynamayı planladığı anlaşılmaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2020; Gürel ve İren, 2024, ss.32-35; Ozan, 2022, ss.2269-2274).

Türkiye-Suriye ilişkileri, iç savaşın başlamasıyla birlikte tamamen kopmuştur. Türkiye, Suriye'deki çatışmalar boyunca sınır güvenliğini sağlamak amacıyla askeri

operasyonlar düzenlemiş ve sınır bölgelerinde terör örgütlerinin varlığını azaltmaya çalışmıştır. Türkiye'nin **Suriye'deki YPG/PKK** unsurlarına yönelik operasyonları, bölgedeki istikrarı sağlama ve sınır güvenliğini koruma amacı taşımaktadır. Suriye'deki durum, Türkiye ve **Rusya** ile ABD arasındaki iş birliği ve rekabeti de doğrudan etkilemektedir. İdlib'deki çatışmalar sırasında Türkiye, Rusya ile diplomatik görüşmeler yapmış ancak zaman zaman karşı karşıya gelmiştir. Türkiye'nin sınır güvenliği ve Doğu Akdeniz bölgesi kapsamında güvenliğinin sağlanması ve mevcut güvenlik tehditlerinin önlenmesinde Suriye ile olan ilişkileri ve Suriye özelinde uyguladığı politikalar kritik önem taşımaktadır (Miş, 2024; Yeşiltaş, 2024; Duran, 2021).

Türkiye-ABD ilişkileri, uzun bir süredir NATO müttefikliği çerçevesinde güçlü olsa da özellikle son yıllarda bazı bölgesel meselelerde gerilimler yaşanmıştır. Suriye'deki **YPG/PKK** unsurlarına ABD'nin sağladığı destek, iki ülke arasındaki en büyük anlaşmazlık konularından biridir. ABD'nin Suriye'de YPG'ye verdiği destek, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından tehdit olarak görülmekte ve bu durum iki ülke ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları ve deniz yetki alanları konusundaki rekabet, ABD'nin Türkiye üzerindeki baskısını artırmıştır. Türkiye'nin **S-400** füze savunma sistemi satın alması ve ABD'nin bu konuda yaptırım uygulaması, iki ülke arasındaki gerilimi daha da artırmıştır (Özgöker, 2020; Ozan, 2020).

Türkiye-AB ilişkileri, özellikle Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervlerine ilişkin anlaşmazlıklar çerçevesinde sık sık gerilim yaşamaktadır. **Yunanistan** ve **Kıbrıs Rum Yönetimi**, AB içinde Türkiye'ye karşı en sert muhalefeti yapan aktörlerdir. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de sismik araştırmalar yapması ve bu konuda ısrarcı olması, AB tarafından eleştirilmiş ve yaptırım tehditleri gündeme gelmiştir. Ancak, Türkiye ile AB arasında ekonomi, ticaret ve göç gibi konularda önemli iş birlikleri devam etmektedir. Türkiye, özellikle **Geri Kabul Anlaşması** çerçevesinde Avrupa'ya yönelik göç akışını kontrol etmekte ve bu konuda AB ile diyaloglarını sürdürmektedir (Yaşar, 2024).

Türkiye-Rusya ilişkileri hem iş birliği hem de rekabet unsurlarını içeren dinamik bir yapıya sahiptir. İki ülke, **Suriye, Libya** ve **Doğu Akdeniz** gibi birçok bölgesel meselede karşı karşıya gelmiş olsalar da enerji alanında ve savunma iş birliğinde önemli ortaklıklara sahiptir. Türkiye, **Türk Akımı** projesi ile Rusya'dan doğalgaz alımını güvence altına alırken, **S-400 füze savunma sistemi** anlaşması iki ülke arasındaki stratejik iş birliğinin önemli bir göstergesidir. Bununla birlikte Suriye'deki iç savaş sırasında zaman zaman karşı karşıya gelmişlerdir. İki ülke arasındaki bu dinamik, iş birliği ve rekabetin aynı anda sürdürüldüğü karmaşık bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Ozan, 2020).

Türkiye'nin **Afrika'daki ve Doğu Akdeniz bölgesindeki diğer bölgesel ve küresel aktörlerle olan ilişkileri**, iş birliği ve rekabetin iç içe geçtiği dinamik bir yapıya sahiptir.

Bölgesel aktörlerle olan ilişkilerde hem diplomasi hem de askeri güç kullanılarak dengeler sağlanmaya çalışılmakta; küresel aktörlerle ilişkilerde ise ekonomi, enerji ve güvenlik meseleleri ön plana çıkmaktadır. Türkiye'nin bu bölgelerdeki stratejik hedeflerini koruma çabası, zaman zaman gerilimlere yol açsa da Türkiye hem bölgesel hem de küresel düzeyde etkinliğini artırma yolunda ilerlemektedir.

4. Türkiye'nin Güvenlik Politikalarının Bölgesel İstikrar Üzerindeki Etkileri

Türkiye'nin **güvenlik politikalarının bölgesel istikrar üzerindeki etkileri**, sadece askeri operasyonlar ve güvenlik önlemleriyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda bölgesel iş birlikleri, çatışma çözümü, barış süreçlerine katkılar ve ekonomik iş birlikleri yoluyla bölgenin istikrara kavuşmasına yönelik stratejileri de kapsamaktadır. Bu politikalar, bölgesel barış ve istikrarın sağlanması, çatışma çözümüne katkı ve ekonomik/sosyal istikrar üzerindeki etkileri çerçevesinde şekillenmektedir. Türkiye'nin politikalarının bölgesel istikrar üzerindeki etkileri, Türkiye'nin güvenliğine yönelik endişeleri ve liderlik vizyonu üzerinde asli etkiye sahip niteliktedir.

Türkiye, bölgesel istikrarı sağlamayı güvenlik politikasının temel hedeflerinden biri olarak görmektedir. Türkiye'nin **güvenlik iş birlikleri** aracılığıyla bölgesel barışa katkıları, NATO, Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği ve diğer bölgesel iş birliği mekanizmaları çerçevesinde şekillenmiştir. Özellikle **Doğu Akdeniz** ve **Afrika** ülkelerinde Türkiye, güvenlik iş birliklerini güçlendirerek bölgesel istikrarın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin **Libya ile yaptığı askeri ve diplomatik iş birliği** örneğinde olduğu gibi, Türkiye bölgesel barış ve istikrarı sağlama konusunda aktif bir politika izlemektedir. Libya'daki **UMH**'ye verdiği destekle, Libya'da siyasi ve askeri dengeyi sağlamayı amaçlamış ve ülkenin yeniden inşası sürecine aktif katkılarda bulunmuştur. Libya ile yaptığı **deniz yetki sınırlandırma anlaşması**, sadece enerji güvenliği açısından değil, aynı zamanda Libya'nın siyasi istikrarını sağlama ve ülkenin parçalanmasını önlemeye yönelik bir girişim olarak değerlendirilmelidir (Dışişleri Bakanlığı, 20204; Gürel ve İren, 2024, ss.32-35; Ozan, 2022, ss.2269-2274).

Bölgesel barış ve güvenlik için **NATO** ile yapılan iş birlikleri de önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye, NATO'nun Doğu Akdeniz'deki operasyonlarına katılarak deniz güvenliğini sağlama ve bölgedeki terör tehditlerini azaltma konusunda önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca NATO'nun bölgedeki diğer müttefikleriyle **ortak güvenlik operasyonları** düzenleyerek, terörizmle mücadele ve göç gibi güvenlik tehditlerine karşı etkin çözümler sunmaktadır (Aytaç ve Gürkaynak, 2019; Şen ve Açıkgöz, 2022, s.166; Kısacık ve Erenel, 2019, ss.53-65). **Suriye** örneğinde ise iç savaş boyunca sınır güvenliğini sağlamak amacıyla askeri operasyonlar düzenlemiş, aynı zamanda **Astana**

Süreci gibi diplomatik girişimlerle Suriye’de barışın sağlanmasına yönelik uluslararası çabaların bir parçası olmuştur. **Astana Süreci**, Türkiye, Rusya ve İran arasında Suriye’deki çatışmaları sonlandırmayı ve barışı tesis etmeyi amaçlayan bir diplomatik girişim olarak önemli bir role sahiptir. Türkiye, bu süreçte Suriye’nin toprak bütünlüğünü savunmuş ve mülteci krizini çözmek için diplomatik çabalarını sürdürmüştür (Miş, 2024; Yeşiltaş, 2024; Duran, 2021).

Türkiye’nin ekonomik iş birlikleri, bölgesel ekonomik istikrarın sağlanmasına yönelik önemli bir unsurdur. Afrika’da ve Doğu Akdeniz’deki ülkelerle yaptığı ticaret anlaşmaları, altyapı projeleri ve enerji iş birlikleriyle bu bölgelerdeki ekonomik istikrarı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Dahası **Afrika Açılımı** stratejisi, bu çerçevede önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye, Afrika’daki ülkelerle ekonomik iş birliklerini artırmış, Türk firmaları özellikle inşaat, altyapı ve enerji sektörlerinde bu ülkelerde aktif olarak faaliyet göstermiştir (Yaşar, 2024; Emin, 2024; Yorulmaz, 2022; Eldeen, 2018). Ekonomik iş birliklerinin **toplumsal güvenlik** üzerindeki rolü de önemli bir yere sahiptir. Türkiye, Afrika’da kalkınma projeleri ve yatırım fırsatları yaratarak bölgedeki toplumsal huzuru artırmayı ve ekonomik istikrarı sağlamayı hedeflemektedir. Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, Libya’nın yeniden inşası sürecinde ülkenin altyapı projelerine önemli katkılar sağlamayı planlamakta ve böylece Libya’nın ekonomik istikrarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ekonomik kalkınma projeleri, aynı zamanda terörizm ve radikalleşme ile mücadelede de önemli bir araç olarak kullanılmakta, bölgedeki genç nüfusun istihdam edilmesi yoluyla radikal örgütlere katılımın önlenmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarına erişim stratejisi de ekonomik istikrarın korunması açısından kritik bir öneme sahiptir. Türkiye, deniz yetki alanlarını genişleterek bölgedeki hidrokarbon rezervlerinden faydalanmayı hedeflemekte ve bu kaynakların adil bir şekilde paylaşılmasını savunmaktadır. Bu çerçevede deniz yetki sınırlandırma anlaşmaları yaparak ekonomik istikrarı ve enerji güvenliğini sağlama yolunda önemli adımlar atmıştır. Türkiye’nin güvenlik politikaları, bölgesel istikrarı sağlama ve güçlendirme hedefiyle örtüşmektedir. **Askeri iş birlikleri**, çatışma çözümüne yönelik diplomatik girişimleri ve ekonomik iş birlikleri, bölgesel barış ve istikrarın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Hem **Libya** hem de **Suriye** gibi örneklerde, çatışmaların çözülmesine yönelik aktif bir rol üstlenmekte, aynı zamanda ekonomik iş birlikleri ve kalkınma projeleri yoluyla bölgedeki ekonomik ve toplumsal istikrarı desteklemektedir. Bu politikalar, Türkiye’nin bölgesel bir güç olarak etkinliğini artırmakta ve bölgedeki güvenlik ve istikrarın korunmasına katkı sağlamaktadır.

Sonuç

Mevzubahis çalışma ile Türkiye’nin, Afrika ülkelerine ve Doğu Akdeniz bölgesine yönelik olarak icra ettiği güvenlik politikası çok boyutlu olarak analiz edilmiştir.

Çalışmada, Afrika kıtası ve Doğu Akdeniz'in coğrafi ve siyasi olarak kesişim noktaları göz önünde bulundurulmuştur. Bölgede yerel ve küresel olarak faaliyet gösteren aktörlerin ve bu aktörlerle Türkiye arasındaki farklı dinamiklerin etkilerine de yer verilmiştir.

Çalışma sonucunda ilk olarak, anılan bölgelerin Türkiye'nin bütüncül bağlamda güvenliği için kritik önem teşkil ettiği görülmüştür. Bu çerçevede kısa, orta ve uzun vadeli politikalar uyguladığı, farklı aktörlere yönelik askeri ve diplomatik girişimlerde bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca **askeri ve güvenlik iş birlikleri**, bölgesel istikrarın sağlanmasında ve güçlendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Türkiye, Libya ve Suriye'deki krizlerde askeri müdahaleler yaparken, aynı zamanda NATO ve diğer uluslararası örgütlerle iş birlikleri sayesinde bölgesel güvenliği sağlamaya çalışmaktadır. **Libya örneği**, Türkiye'nin bölgesel istikrarı sağlama konusundaki kararlılığını ve çatışma çözüm süreçlerine aktif katılımını göstermektedir. Türkiye, burada sadece askeri gücünü kullanmakla kalmamış, aynı zamanda diplomatik girişimlerle de barışın tesis edilmesine yönelik adımlar atmıştır. **Suriye**'de ise sınır güvenliğini sağlamak amacıyla askeri operasyonlar düzenlemiş ve radikal terör örgütlerinin etkisini azaltmak için çok boyutlu bir mücadele yürütmüştür.

İkinci olarak, **ekonomik iş birlikleri** ve kalkınma projeleri, bölgesel sosyal ve ekonomik istikrarın sağlanmasına yönelik önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Afrika'daki altyapı projeleri, ticaret anlaşmaları ve enerji iş birlikleri, Türkiye'nin ekonomik etkisini artırmış ve bölgedeki toplumsal güvenliği desteklemiştir. **Afrika açılım politikası** ile bu bölgedeki ülkelerde ekonomik kalkınmayı teşvik ederek, aynı zamanda bölgedeki istikrarsızlık kaynaklarını da azaltmayı hedeflemiştir. Ekonomik kalkınmanın, terörizm ve radikalleşmeye karşı etkili bir önleyici güç olduğu göz önüne alındığında, bu stratejilerinin bölgedeki istikrar üzerindeki olumlu etkisi daha da belirgin hale gelmektedir.

Deniz güvenliği ve enerji stratejileri, bölgesel istikrarın korunmasında ve enerji güvenliğinin sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları ve hidrokarbon rezervleri üzerindeki haklarını koruma amacıyla geliştirdiği **Mavi Vatan** doktrini, Türkiye'nin bölgesel güç dengesini sağlamada önemli bir araç haline gelmiştir. Bu strateji, sadece enerji güvenliğini sağlamayı değil; aynı zamanda bölgesel istikrarı desteklemeyi de amaçlamaktadır. Deniz yetki alanlarının korunması ve enerji kaynaklarının adil paylaşımının sağlanması, bölgedeki diplomatik pozisyonunu da güçlendirmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Afrika ve Doğu Akdeniz bölgelerindeki güvenlik politikaları, bölgenin jeopolitik ve ekonomik önemi doğrultusunda çok yönlü bir şekilde şekillenmiştir. Bu politikalar, bölgesel istikrarı sağlama, ekonomik kalkınmayı teşvik etme ve Türkiye'nin enerji güvenliğini koruma hedeflerini kapsayan geniş bir stratejik çerçevede uygulanmaktadır. Bu bölgelerdeki askeri, diplomatik ve ekonomik varlığı hem bölgesel hem de küresel güç dengesinde etkili olmasını sağlamış ve bu bölgelerdeki barış ve istikrarın korunmasına önemli katkılar sunmuştur. Bu çok boyutlu stratejik yaklaşımı, gelecekte de bölgedeki etkinliğini artırarak devam edecektir.

Extended Summary

This study provides a comprehensive analysis of Türkiye's security strategies in Africa and the Eastern Mediterranean, regions of significant geostrategic and economic importance due to their energy resources, trade routes, and historical connections. Türkiye's policies are assessed in terms of historical, political, economic, and security dimensions, emphasizing their implications for regional and global stability. Africa and the Eastern Mediterranean are critical intersection points where trade, resources, and geopolitical power converge. Türkiye's ties with these regions stem from its Ottoman heritage, fostering cultural and historical bonds that continue to shape its policies. Africa's abundant natural resources, including hydrocarbons and agricultural products, coupled with its strategic location connecting the Mediterranean and Red Sea, make it globally significant. Similarly, the Eastern Mediterranean holds vital energy reserves and trade routes, positioning Türkiye as a central player in these dynamics. Türkiye's approach to these regions is driven by multifaceted objectives, including energy security, economic collaboration, and regional stability. In Africa, Türkiye has transitioned from historical ties to contemporary strategic partnerships, highlighted by increased diplomatic missions, trade agreements, and infrastructural investments. This includes Türkiye-Africa summits and collaboration with African Union initiatives. In the Eastern Mediterranean, Türkiye's Mavi Vatan (Blue Homeland) doctrine underscores its resolve to secure maritime boundaries and energy resources, challenging unilateral actions by regional actors such as Greece and the Greek Cypriot Administration. Türkiye employs robust security and military measures to counter terrorism, manage migration, and maintain regional stability. In Africa, Türkiye has invested in defense collaborations, including arms exports and training programs, to bolster regional capacities. In Libya, Türkiye's support for the UN-recognized Government of National Accord exemplifies its commitment to fostering stability while securing strategic maritime agreements. In the Eastern Mediterranean, Türkiye's deployment of seismic exploration vessels and naval operations reflects its proactive stance on safeguarding

energy interests and national sovereignty. Economic interdependence forms a cornerstone of Türkiye's strategy, particularly through trade agreements and investments in energy and infrastructure. Türkiye's focus on development projects, such as education and health in Africa, aligns with its broader soft power agenda. The expansion of Turkish Airlines and Eximbank financing further strengthens economic ties. Diplomatically, Türkiye seeks multilateral engagement, participating in platforms such as the African Union and leveraging forums like the Eastern Mediterranean Gas Forum to assert its position. Türkiye's interactions with other actors, including the EU, the US, Russia, and regional states like Egypt and Libya, are shaped by both cooperation and competition. In Africa, Türkiye aims to counterbalance Western dominance by fostering bilateral partnerships. In the Eastern Mediterranean, Türkiye navigates tensions with Greece, the EU, and NATO allies while pursuing pragmatic relations with Russia and regional powers to safeguard its interests. Türkiye's strategies contribute significantly to regional stability, emphasizing conflict resolution and capacity-building. In Libya and Syria, Türkiye combines military interventions with diplomatic engagements to address threats like terrorism and irregular migration. Development-focused collaborations in Africa also support socio-economic resilience, mitigating factors that fuel radicalization. In summary, Türkiye's policies in Africa and the Eastern Mediterranean are a blend of historical ties and modern strategic imperatives. By integrating security, diplomacy, and economic initiatives, Türkiye aims to solidify its role as a regional and global power while fostering stability and equitable development in these critical regions. These multidimensional strategies underscore Türkiye's commitment to its long-term geopolitical and economic aspirations.

Kaynakça

Aksoy, M. (2016). "Doğu Akdeniz Enerji Rekabeti". *Ortadoğu İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, S. 23, İstanbul: İnsamer.

Ataman, M. ve Güler, M. Ç. (2020). "Kıbrıs sorunu: Doğu Akdeniz'de çözümün ön şartı". K. İnat, M. Ataman, B. Duran (Ed.). *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları* (ss.33-57). İstanbul: SETA Yayınları.

Aytaç, M. ve Gürkaynak, M. (2019). "Akdeniz Güvenliğine Yönelik NATO ve Avrupa Birliği Girişimlerinin Karşılaştırılması". *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*. C.3, S.2, 75-88.

Baygöl, S. (2020). “Değişen Uluslararası Konjonktür ve Türk Dış Politikası Bağlamında Libya İç Savaşı Analizi”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.3, S.6, 155-166.

Beaud, O. (2003). “Anayasa ve Anayasacılık”. P. Raynaud ve S. Rials (Ed.), *Siyaset Felsefesi Sözlüğü* (ss.63-74). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bowlus, J. (2020). “Eastern Mediterranean gas: testing the field”. *Energy Reporters*. <https://www.energy-reporters.com/opinion/eastern-mediterranean-gas-testing-the-field/> (Erişim Tarihi: 11 Ekim 2024).

Buchanan, J. M. (1975). *The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan*. Chicago: The University of Chicago Press.

Çelik, M. “Diplomatik Sınırlama: Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kahire Ziyareti”. *Anadolu Ajansı*. 13/02/2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-diplomatik-sifirlama-cumhurbaskani-erdoganin-kahire-ziyareti/3135795>.

Çelikpala, M. “Akdeniz’de Libya Düğümü”. *Perspektif*. 10/07/2020. <https://www.perspektif.online/akdenizde-libya-dugumu/>.

Çınar, A. (2007). “Türkiye Afrika Ülkeleri Eksenine Bakış”. O. Köse (Ed.), *Türkiye ve Hıra, İ.H. ve Karaca, K. Türkiye Gençlik STK Platformu (TGSP) Sivil Toplum Kuruluşları için Bir Rehber*. Ankara: Türkiye Gençlik STK Platformu, Selika Ajansı.

Çuvalcı Köroğlu, S. ve Kalkan, E. (2024). “Türk Dış Politikasında Afrika Açılımı: Doğu Afrika’da TİKA’nın Faaliyetleri”. *İmgelem*. S.14, 33-72.

Daban, C. (2017). *Dekolonizasyon Süreci ve Sonrası Afrika*. İstanbul: Açılım Kitabevi Yayınları.

Daban, C. (2021). “21. Yüzyılda Türkiye’nin Afrika Ülkeleri ile Siyasi ve Diplomatik İlişkileri”. *ASBİ Abant Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 21, S. 3, 925-944.

Demirtaş, T. “2024 Afrika Jeopolitiğinde Kritik Bir Yıl: Kızıldeniz’den Sahel’e Değişen Dinamikler”. *SETA Yorum*. 06/01/2024. <https://www.setav.org/yorum/2024-afrika-jeopolitiginde-kritik-bir-yil-kizildenizden-sahele-degisin-dinamikler>.

Demirtaş, T. “Türkiye-Mısır İlişkilerinde Yeni Dönem: Bölgesel Meydan Okumalar ve Stratejik İş Birliği İhtiyacı”. *SETA Yorum*. 07/09/2024. <https://www.setav.org/turkiye-misir-iliskileri/turkiye-misir-iliskilerinde-yeni-donem-bolgesel-meydan-okumalar-ve-stratejik-is-birligi-ihtiyaci>.

Demirtaş, T. “Türkiye-Mısır İlişkilerinde Yeni Dönem ve Afrika”. *SETA Yorum*. 17/02/2024. <https://www.setav.org/yorum/turkiye-misir-ilisiklerinde-yeni-donem-ve-afrika>.

Demirtaş, T. “Artan Jeopolitik Riskler ve Kızıldeniz’in Güvenliği”. *Kriter Dergi*. 01/02/2024. <https://kriterdergi.com/dis-politika/artan-jeopolitik-riskler-ve-kizildenizin-guvenligi>.

Demirtaş, T. “Etiyopya-Somali Görüşmeleri: Türkiye’nin Diplomatik Rolü ve Bölgesel İstikrar”. *SETA Odak*. 07/07/2024. <https://www.setav.org/odak/etiopya-somali-gorusmeleri-turkiyenin-diplomatik-rolu-ve-bolgesel-istikrar>.

Demirtaş, T. “Sahel ile İlişkilerde Yeni Dönem: Türkiye-Nijer İlişkileri”. *SETA Odak*. 17.07.2024. <https://www.setav.org/odak/sahel-ile-iliskilerde-yeni-donem-turkiye-nijer-iliskileri>.

Devecioğlu, K. (2023). “Kuzey Afrika’da Güvenlik Stratejileri”. *Ortadoğu Etütleri*. C. 15, S. 2, 193-201.

Diriöz, A. O. “Türkiye Mısır Normalleşmesinin BRICS Bakımından Gerekliği”. *Uluslararası Politika Akademisi*. 09/09/2024. <https://politikaakademisi.org/2024/09/09/turkiye-misir-normallesmesinin-brics-bakimindan-gerekliigi/>.

Dönmez, G. (2015). “Arap Birliği: Siyasi ve Hukuki Niteliği”. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*. C. 17, S. 1.

Duman, M.Z. (2010). *Türkiye’de Liberal-Muhafazakâr Siyaset ve Turgut Özal*. Ankara: Kadim Yayınları.

Duran, B. “Dış Politikamızda Normalleşme ve Suriye”. *SETA Yorum*. 18/09/2021. <https://www.setav.org/turkiye-suriye-iliskileri/dis-politikamizda-normallesme-ve-suriye>.

Düz, S. “Sadece Yerli ve Milli Değil İkonik Bir Teknoloji Hamlesi: Akıncı TİHA”. *SETA Strateji Araştırmaları*. 04/09/2021. <https://www.setav.org/strateji-arastirmalari/sadece-yerli-ve-milli-degil-ikonik-bir-teknoloji-hamlesi-akinci-tiha>.

Eldeen, M.K. “Türkiye’den Afrika’ya Uzanan Beyaz Eller: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)”. *Afrika Araştırmacıları Derneği*. 20/06/2018. <https://afam.org.tr/turkiyeden-afrikaya-uzanan-beyaz-eller-turk-isbirligi-ve-koordinasyon-ajansi-baskanligi-tika/>.

Emin, T. “Türkiye’nin Kuzey Afrika’daki Stratejik Varlığı: Sebepler, Faaliyetler ve Karşılaşılan Zorluklar”. *Fokusplus*. 09/09/2024. <https://www.fokusplus.com/dosya-siyaset/turkiyenin-kuzey-afrikadaki-stratejik-varligi-sebepler-faaliyetler-ve-karsilasilan>.

Feng, L. ve Ruizhuang, Z. (2006). "The typologies of realism". *The Chinese Journal of International Politics*. C. 1, S. 1, 109-134.

Firat, M. (2009). "Türkiye-Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü". *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi*, 1-8.

Firat, M. ve Kürçüoğlu, Ö. (2002). "1945-1960 Ortadoğu ile İlişkiler". B. Oran (Ed.). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1*. Ankara: İletişim Yayınları.

Gören, N. (2018). "The NATO/US-Turkey-Russia strategic triangle: challenges ahead". *CISSM Working Paper*. DOI: <http://www.jstor.com/stable/resrep17001>.

Güneş, A. (2022). "Deniz-Enerji Güvenliği İlişkisi Bağlamında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Politikalarının Analizi". *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.12, S.1, 363-391.

Gürel, A. ve İren, A.A. (2024). "Türkiye'nin Kuzey Afrika'da Neoliberal Politikaları ve Değişen Hegemonyası". *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*. C.6, S.1, 21-41.

Hayek, F. (1997). *Hukuk, Yasama ve Özgürlük* (M. Öz, Çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kavas, A. (2021). "Tarihi Mirastan Yeni Temasların Başarısına: Türkiye Afrika İlişkileri". *Kriter*. C.6, S. 63.

Kısacık, S. ve Erenel, F. (2019). "Doğu Akdeniz Güvenlik Algılamaları Bağlamında, Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği Savunma Anlaşması ve Enerji Güvenliği Meselelerinin Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerine Olası Yansımalarını Anlamak". *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*. C.2,S.1, 51-76.

Köktaş, R. (2018). "Türkiye'nin Orta Doğu'daki Bölgesel Örgütlerle İlişkileri: İİT, KİK, D-8, Arap Ligi ve ECO". *Bilgi*. C. 20, S.2, 45-75.

Kurt, M. Y. "Akdeniz'de İnsan/Göçmen Kaçakçılığı Sorunu: Libya Örneği". *Afrika Araştırmacıları Derneği*. 27/05/2021. <https://afam.org.tr/akdenizde-insan-gocmen-kacakligi-sorunu-libya-ornegi/>.

Miş, N. "Suriye İle İlişkileri Yeniden Tesis Etmek". *SETA Yorum*. 08/07/2024. <https://www.setav.org/turkiye-suriye-iliskileri/suriye-ile-iliskileri-yeniden-tesis-etmek>.

Naci, H. (1955). *Tarih Boyunca Kuzey Afrika ve Berberiler*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

Oğurlu, E. (2017). "Türk Dış Politikası'nda Afrika Açılımı". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S.5, 43-54.

Oraççı, S. (2020). "Afrika Kıtasında Küresel Rekabet". *İNSAMER*. S. 114.

Oruç, A. (2022). "Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler". Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Ozan, E. (2020). "Doğu Akdeniz'de ABD-Rusya Rekabeti ve Türkiye'nin Güvenliği". *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*. C.4, S.1, 159-188.

Ozan, E. (2022). "Doğu Akdeniz'in Değişen Jeopolitiği ve Türk Dış Politikası". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. C. 11, S. 4, 2267-2288.

Özgen, C. (2013). "Doğu Akdeniz'de Enerji Güvenliğine Yönelik Bir Girişim: Akdeniz Kalkanı Harekâtı". *Akademik Orta Doğu Dergisi*. C. 8, S. 1, 101- 114.

Özgöker, U. "ABD'nin Yeni Akdeniz Politikası ve Türkiye'nin Seçenekleri". *TASAM*. 20/07/2020. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/54641/abdinin_yeni_akdeniz_politikasi_ve_turkiyenin_secenekleri.

Öztopal, M. K. ve Yiğittepe, L. (2020). "Türkiye'nin Enerji Güvenliği Bağlamında Doğu Akdeniz'de Enerji Rekabeti". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 259-272.

Resmî Gazete. Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2028). S.32655. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/09/20240907-21.pdf>.

Saij, M. (2016). "Batı Akdeniz'de Güvenlik Sorunları ve Yeni Stratejiler". *Cezayir Siyasi Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S.2, 31-44.

Sarıaslan, F. "Türkiye Mısır İlişkileri, Ekonomik Süreklilik ve Siyasi Normalleşme". *Türkiye Araştırmaları Vakfı*. 21/09/2024. <https://turkiyearastirmalari.org/2024/09/21/yayinlar/analiz/turkiye-misir-iliskileri/>.

Sevim, C. (2012). "Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği". *Journal of Yaşar University*. C. 7, S. 26, 4378-4391.

Şahin, G. (2018). "Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in Önemi: Tehditler, Riskler, Fırsatlar ve Türkiye". *Güvenlik Stratejileri*. S.29, 199-230.

Şeker, B. Ş. (2018). "Deniz Enerji Güvenliği: Doğu Akdeniz'deki Güncel Gelişmelerin Jeopolitik Dengelere Etkisi". *Electronic Turkish Studies*. C. 13, S. 7.

Şen, O. ve Açıkgöz, C. (2022). "Türkiye'nin Doğu Akdeniz'i Güvenlikleştirme Üçgeni: Söylemler, Görseller, Eylemler". *Alternatif Politika*. C.14, S.1, 142-175.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Akdeniz İçin Birlik. <https://www.mfa.gov.tr/akdeniz-icin-birlik.tr.mfa>.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleriyle İlişkiler. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-nin-ortadogu-ile-iliskileri.tr.mfa>.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Türkiye-Nijer İlişkileri. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-nijer-cumhuriyeti-siyasi-iliskileri.tr.mfa>.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Türkiye’de Düzensiz Göç. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-de-duzensiz-goc.tr.mfa>.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Türkiye Mısır Siyasi İlişkileri. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-misir-siyasi-iliskileri-tr.mfa>.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2020). Doğu Akdeniz Denklemi Stratejik Adım: Türkiye Libya Mutakabati. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/1DOGU_AKDENIZ_DENKLEMI_NDE_STRATEJIK_ADIM.pdf.

Telci, İ.N. “Mısır Cumhurbaşkanı Türkiye’de: Orta Doğu İçin Yeni Adımlar”. *Anadolu Ajansı Analiz*. 05/09/2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/misir-cumhurbaskani-turkiyede-orta-dogu-icin-yeni-adimlar/3321933>.

Tuna, F. (2020). “Türk Dış Politikasında Realist Yaklaşım: Türkiye’nin Doğu Akdeniz ve Libya Politikası”. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, C.2, S.1, 74-87.

Tuncer, H. (1997). *İrçılıktan Özgürlüğe Güney Afrika*. İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.

Yaşar, N. T. “Kuzey Afrika’nın Değişen Enerji Jeopolitiği: Türkiye Açısından Yeni Dinamikler ve Riskler”. *UIK Panorama*. 25/07/2024. <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/07/25/afrika-enerji-yasar/>

Yaycı, C. (2020). *Doğu Akdeniz’in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Yeşiltaş, M. “Yeni Eksen Doğu Akdeniz”. *SETA Strateji Araştırmaları*. 05/09/2020. <https://www.setav.org/strateji-arastirmalari/yeni-eksen-dogu-akdeniz>.

Yeşiltaş, M. “Suriye’de Normalleşme Yerine Diplomatik Angajman”. *SETA Yorum*. 06/07/2024. <https://www.setav.org/turkiye-suriye-iliskileri/suriyede-normallesme-yerine-diplomatik-angajman>.

Yıldırım Çınar, H. “Türk İHA ve SİHA’larının Afrika Güvenliğine Etkisi”. *TASAM*. 26/12/2022. <https://tasam.org/tr-TR/Icerik/70238/turk-ih-a-ve-sihalarinin-afrika-guvenligine-etkisi>.

Yıldız, D. (2006). “Akdeniz Havzası’nın Hidrojeopolitiği ve Türkiye”, *TMMOB Su Politikaları Kongresi Bildiriler Kitabı* (2. Cilt, ss. 616-628). Ankara: Türkiye: İnşaat Mühendisleri Odası.
https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/4117275be999ff5_ek.pdf

Yılmaz, H. (2007). *Kurtuluş Savaşımız ve Asya-Afrika’nın Uyanışı: Hakimiyeti Milliye Yazılarıyla*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Yorulmaz, R. (2022). *Kuzey Afrika’da Sürdürülebilir Kalkınma: Türkiye’nin Yardımları ve TİKA*. Ankara: Orient Yayınevi.